a problematicii date, începând cu mijlocul secolului al XIX-lea și până în prezent, punând astfel în relief oscilarea continuă a diverselor teorii între polul evoluționist și cel culturalist (Tornay, 1979: 189).

Lucrările la care ne-am referit în prezenta comunicare reprezintă doar câteva dintre sursele dedicate abordării unui domeniu atât de vast și pluriaspectual precum simbolul cromatic. În așa mod, toate studiile consultate contribuie la coagularea unei viziuni de ansamblu asupra stării de lucruri în domeniul cercetării multiaspectuale a tematicii cromatice în literatura de specialitate contemporană.

Bibliografie:

ADAMS, Sean, 2017, *Le dictionnaire de la couleur*, Pyramyd, Paris.

AUMONT, Jacques, 1997, *Introduction à la couleur: des discours aux images*, Armand Colin, Paris.

BLAY, Michel, 1983, *La Conceptualisation newtonienne des phénomènes de la couleur*, Bordas, Paris.

BRUSATIN, Manlio, 2009, *Histoire des couleurs*, Flammarion, Paris.

PASTOUREAU, Michel, 1992, *Dictionnaire des couleurs de notre temps. Symbolique et société*, Bonneton, Paris.

PASTOUREAU, Michel, 2012, *Negru. Istoria unei culori*, Cartier, Chișinău.

PASTOUREAU, Michel, 2015, *Les Couleurs de nos souvenirs*, Éditions Points, Paris.

PASTOUREAU, Michel, 2017, *Une couleur ne vient jamais seule – Journal chromatique*, Le Seuil, Paris.

TORNAY, Serge, 1979, *Voir et nommer les couleurs*, PF, Nanterre.

CITITORUL ÎN IPOSTAZĂ DE INSTANȚĂ A COMUNICĂRII ÎN CREAȚIA PROZASTICĂ A LUI AURELIU BUSUIOC

Emilia GRIGORAȘ
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract.*The level of culture of A. Busuioc's reader is dictated by the artistic text itself, presenting the concept of culture in the correlation: writer - work – reader". [1, p.193] A book does not tire your eyes, your soul, or your mind. It is always an inexhaustible source of ideas, of optimism; it is an extraordinary possibility to escape from the everyday that the Internet does not hesitate to present in the most somber colors. Reading is done in the form of a ritual, as each component part interrelates. However, if this connection is weak or does not exist at all, reading is a total failure and the book is abandoned.*

Keywords: *reader, text, reading, writer, Aureliu Busuioc.*

Cititorul ca noţiune teoretică este relativ de dată recentă. Această noţiune devine obiectul unor investigaţii speciale abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea, când se constituie teoria lecturii în care cititorul devine eroul principal, luând adeseori locul autorului. Preocuparea principală devine clasificarea tipologică a cititorului (lectorului). În lucrările lui R. Barthes, Tz. Todorov, M. Corti, U. Eco, W. Izer, P. Cornea, M. Călinescu şi N. Manolescu cititorul devine o noţiune mult mai complexă decât cea de cititor empiric. Diferenţierea lui tipologică ne dă o reprezentare teoretică mult mai cuprinzătoare despre actul lecturii şi interpretării textului literar. Cu toate aceste achiziţii valoroase problema cititorului, concepută preponderent şi chiar exclusiv ca una taxonomică, scoate la iveală o insuficienţă teoretică generală – lipsa unui criteriu unic de clasificare, făcându-se simţită necesitatea unei concepţii integratoare asupra conţinutului estetico-artistic al acestei noţiuni, din care derivă funcţiile specifice ale cititorului ca participant principal al comunicării literare.

Cititorul are importanţă capitală, deoarece fără destinatar textul nu există decât ca virtualitate, ca suport material al unei încărcături simbolice. El este supranumit de Paul Cornea şi „cenuşăreasa”[2, p. 59] ştiinţei literare, deoarece interesul pentru sine a cunoscut de-a lungul timpului momente de vârf şi momente de eclipsă. Pentru Umberto Eco cititorul este mai degrabă o „strategie textuală” [3, p. 93].

Acesta îndeplineşte trei funcţii: de decodificare a semnelor şi de interpretare a lor, de evaluare, afirmarea unei atitudini faţă de text din punct de vedere afectiv (reacţii emotive) şi axiologic (judecăţi de valoare), de cooperare, rezultată din primele două funcţii. Finalizarea actului de comunicare scriptică ţine de competenţa şi structura personalităţii, aşadar emitentul unui text ia în considerare ambele roluri încă de la început.

Paul Cornea identifică în studiul său şase tipuri de cititori. Primul este cititorul „alter-ego” reprezentat prin însuşi scriitorul, lectura coincide, în acest caz, cu elaborarea scriptică, iar elaborarea scriptică se transformă în lectură. Cititorul vizat (destinatarul) este cel pe care-l are nemijlocit în vedere emitentul unui text; textele se adresează unei anumite categorii de cititori (copii, sportivi) prin semnalizări meta sau paratextuale (subtitluri, copertă). Lectorul prezumptiv (ideal) este cel pe care autorul îl revendică fără a-l cunoaşte. Cititorul virtual este un construct abstract cu rolul de a prescurta potenţialităţile semantice ale textului, pe când cel înscris, reprezentat „în carne şi oase” în text, apare ca personaj ce găseşte sau publică un manuscris, are funcţia de a devansa reacţiile receptorului şi de a-i orienta lectura.

Lectorul real, cel mai important cititor, este cititorul propriu-zis, cu o identitate socio-culturală, care citeşte efectiv textul. Acest cititor are doi reprezentanţi criticul şi expertul. Criticul vizează elucidarea sensului operei şi aprecierea valorii ei estetice, pe când expertul întreprinde clasificări, separă aprecierea de interpretare. Despre critic, Émile Faguet afirmă în lucrarea sa *Arta de a citi*, că rolul lui este „să te îndemne să reciteşti şi să meditezi din nou asupra lecturii” [2, p. 121] şi nu să descoperi pentru prima oară cartea.

Lectorul virtual este un personaj născocit, foarte competent şi foarte cooperativ care aparţine în esenţă structurii textuale însăşi. Se presupune a şti şi ceea ce autorul semnifică şi ceea ce implică şi ceea ce e prezumat de totalitatea intenţionată a textului. Acest cititor este imaginat ca o competenţă ideală, ca o maşină de construit sens. Pare a fi un „construct” fiabil, dezbărat de ambiţii, pasiuni şi interese particulare. Pentru Iser, acest cititor virtual este cititorul implicit, o reprezentare alegorică a setului de norme interpretative, graţie cărora pot fi recuperate în mod ideal toate proprietăţile semantice ale textului. Pentru Eco el este cititorul model, un „ansamblu de condiţii de succes stabilite în mod textual, care trebuie să fie satisfăcute, pentru ca un text să fie deplin actualizat în conţinutul său potenţial” [3, 195].

Lectorul real are rol de consumator, menţine fluxul producţiei de carte şi a circuitelor mass-media, are capacitatea de a decide, contează ca membru al grupului, ca unitate componentă a publicului. El este obiect de atenţie doar căzând în anonimat, când se smulge din biografic şi din contingenţă, personaj incomod cu reacţiuni capricioase şi imprevizibile. Când se plictiseşte, sare pasaje întregi, iar când dă de greu, se descurcă la întâmplare şi îi impune textului propriile-i predilecţii şi idei. Mărturia lui suferă de inadecvare, dar e autentică, relatează nu despre ceea ce ar trebuie să fie lectura, ci despre ceea ce este efectiv.

Pentru ca cititorul să fie capabil să înţeleagă un text şi să se bucure într-adevăr de lectură are nevoie de câteva competenţe. În primul rând competenţa lectorală (ansamblu de cunoştinţe necesare citirii şi înţelegerii textelor) l-ar ajuta să intre în atmosfera pe care textul o impune. Apoi îi este necesară competenţa comunicaţională alcătuită dintr-un set de modele globale lingvistice, instituţionalizate permiţând organizarea, integrarea şi controlul informaţiilor, format din cadre, scheme şi scenarii şi reprezentată de o serie de strategii preferenţiale precum concentrarea atenţiei asupra primei părţi a enunţurilor selectarea prioritară a informaţiilor relevante pentru ţelul urmărit. O a treia competenţă de care are nevoie cititorul este cea literară ce indică cunoaşterea sistemelor de coduri şi experienţa transtextualităţii. Iar ultima competenţă, de altfel şi cea mai importantă, este cea culturală compusă din corpusul rezumativ al cunoştinţelor de bază în diverse domenii, un set de evidenţe ale simţului comun (propoziţiile considerate adevărate în societatea respectivă–modul acceptat de

lumea reală), tezaurul sapienţial (aforisme, proverbe) ce condensează experienţa multiseculară a colectivităţii, o listă de personalităţi venerate şi un ansamblu de mituri şi simboluri.

Dacă ar fi să stabilim aici o *tipologie a cititorilor* în cazul romanelor lui lui Aureliu Busuioc, ar trebui să precizăm că *cititorul ideal* al romanelor sale este o persoană educată, conectată la istoria națională și universală, inițiată în religie, mitologie, filozofie, dar având, negreșit, ceva din spiritul critic al autorului. Dotat cu astfel de calități, *răbdătorul cititor* - cum îl numește autorul însuși - este bine să știe totuși că nu îl așteaptă o lectură ușoară, inocentă, la îndemâna oricui. Pentru a ajunge la inima textului, *inteligentul cititor* - spune romancierul - trebuie să disece precum un chirurg, pentru a ajunge la „ inima" textului. Fiindcă, într-adevăr, în cazul romanelor lui Aureliu Busuioc *ritualul lecturii* presupune atât cititori obișnuiți, cât și consumatori avizați de cultură.

Încercând să stabilească o *tipologie a cititorilor* în cazul romanelor lui Aureliu Busuioc, criticul Vasile Iftime spunea: „Romanele sale, deloc ilustrative, deloc fluente, se lasă demantelate doar de cititorii bine conectati la realitatea socială, de constructorii cititori, inițiați în desfacerea planurilor narative, de abilii cititori, receptivi la retorica (în genere) trangențială la evenimente, de psihanaliștii cititori, experți în psihologia personajelor, de istoricii cititori, predispuși la nesfârșitele incursiuni temporale" [5, p. 11].

Aureliu Busuioc are o strategie inedită de a capta cititorul în decriptarea firului narativ și, totodată, de a-l manipula prin implicarea atât în secvențe de epic aduse la timpul prezent, cât și prin atribuirea rolului de confesor pasiv adresantului.

În stilul specific, scriitorul nu uită de lector: „Atotștiutorul meu scriitor, ajuns cu răbdare până în acest punct, stă în momentul de față la îndoială, să continue lectura?"[5, p.67].

Uneori autorul creează impresia implicării indirecte a cititorului, în facerea textului. Dar, de fapt, cititorul lui Busuioc este cel mult complicele gândirii naratorului, ținta în care acesta își verifică ascuțișul săgeților.

„Cultul cititor", imaginat, al operelor sale este flatat cu diverse calificative apreciative: eminent, perspicace, deștept, dar și copleșit cu apelative sentimentale: *plăcut, drag, iubit.*

Așadar, cititorul (spectatorul, auditorul), pentru a-şi realiza eficient în comunicarea artistică rolul de „inovator al operei", trebuie să îndeplinească două condiţii principale: să fie cititor originar, înrădăcinat în propriul context existenţial-cultural, şi să adopte o atitudine estetică faţă de lumea reprezentată în operă, adică să fie conştient de natura dual a imaginii artistice care reprezintă o unitate a contrariilor: lumea reală vs lumea reprezentată şi identitate vs alteritate, adică este o *formă-graniţă* ce mediază această unitate.

Bibliografie:

FONARI, Victoria, 2003, *Factorii intelectual și sentimental în opera lui Aureliu Busuioc.* Chișinău: CE USM.

BARTHES, Roland, 1994, *Plăcerea textului*.Traducere de Marian Papahagi. Cluj:Echinocțiu.

ECO, Umberto, 1994, *Lector in fabula*.Traducere de Marina Spalas. Bucureşti: Univers.

IFTIME, Vasile, 2017, *Pactizând cu Aureliu Busuioc*, Iași, Editura „Junimea", (Colecția „Efigii").

CORNEA, Paul, 1998, *Introducere în teoria lecturii*, ediţia a II-a, Iaşi: Polirom.

FAGUET, Émile.*Arta de a citi*, Traducere de Lidia Cucu-Sadoveanu. Bucureşti: Albatros.f.a.

ISER, Wolfgang, 2006, *Actul lecturii*. Traducere din limba germană, note şi prefaţă de Romaniţa Constantinescu. Piteşti: Paralela 45.

GRATI, Aliona, 2018, *Lectura*, în *Dicționar de teorie literară.* Ediția a doua revizuită și completată, Chișinău, Editura „Arc".